آسمان‌دره، یاسر؛ کفاشان کاخکی، مجتبی؛ لگزیان، محمد؛ غلامشاهی، تورج؛ نیکوکار، مریم؛ محمدیان، زهرا (۱۳۹۵). بررسی ادراک اعضاء هیأت علمی در استفاده از خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی از دیدگاه نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن. *پژوهش‌نامه کتابداری واطلاع‌رسانی*، ۶ (۱)، ۱۸۵– ۱۶۷.

بررسی ادراک اعضاء هیأت علمی در استفاده از خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی از دیدگاه نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن

یاسر آسمان‌دره[۱]، دکتر مجتبی کفاشان کاخکی[۲]، دکتر محمد لگزیان[۳]، تورج غلامشاهی[۴]، مریم نیکوکار[۵]، زهرا محمدیان[۶]

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۰/۱۹ تاریخ پذیرش: ۹۵/۲/۱

چکیده

هدف: *مطالعه حاضر به‌منظور بررسی کاربرد نظریه مدل رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن در پیش‌بینی چگونگی استفاده اعضا هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد در استفاده از خدمات کتابخانه دانشگاه انجام شده است.*

روش: *این پژوهش با روش «توصیفی- پیمایشی» و بر مبنای نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن، به بررسی رفتار و ادراک اعضاء هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد در استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی این دانشگاه پرداخت. برای این منظور پس از تعیین روایی و پایایی پرسشنامه، با استفاده از روش نمونه‌برداری تصادفی طبقه‌ای، تعداد ۳۲۰ پرسشنامه توزیع شد که ۲۷۸ پرسشنامه مبنای تحلیل داده‌ها قرار گرفت. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مسیر استفاده شد و سپس مدل با استفاده از نرم‌افزار لیزرل آزمون شد.*

یافته‌ها: *نتایج تحلیل مسیر نشان داد که باورهای کنترل شده و قصد به‌طور مستقیم بر رفتار تأثیر گذاشته و باورهای کنترل شده، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری نیز بر نگرش تأثیر می‌گذارند. نگرش به‌صورت غیرمستقیم و از طریق قصد بر رفتار تأثیر گذاشته و باورهای رفتاری و باورهای هنجاری به ترتیب بر کنترل رفتاری و هنجارهای ذهنی تأثیرگذارند. این یافته‌ها زمینه طراحی و برنامه‌ریزی بهتر را برای ارائه خدمات مورد نیاز در کتابخانه‌های دانشگاهی فراهم سازد.*

کلیدواژه‌ها: *ادراک، رفتار برنامه‌ریزی شده، کتابخانه‌های دانشگاهی*

---

۱. دانشجوی دکتری مدیریت، دانشگاه فردوسی مشهد، Asemandoreh@stu.um.ac.ir

۲. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، kafashan@ferdowsi.um.ac.ir

۳. دانشیار گروه مدیریت دانشگاه فردوسی مشهد، m-lagzian@um.ac.ir

۴. کارشناس ارشد مدیریت، دانشگاه فردوسی مشهد، tooraj_gholamshahi@yahoo.com

۵. دانشجوی کارشناسی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد،m.nikookar 65@gmail.com

۶. دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، nz.mohamadian@gmail.com

مقدمه

کتابخانه‌های دانشگاهی به‌عنوان قلب اطلاعاتی و پژوهشی دانشگاه‌ها دارای ویژگی‌های خاصی هستند که بر مبنای آن، امکان ایجاد همگرایی میان دو روند توسعه اطلاعات و اشاعه اطلاعات را پدید آورده‌اند. در این بین، همواره این پرسش وجود دارد که چه عواملی بر رفتار و ادراک استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌های دانشگاهی تأثیر می‌گذارد؟ از این‌رو، بررسی عوامل مؤثر بر ادراک و رفتار استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌های دانشگاهی منطقی می‌نماید. درک چرایی و چگونگی بهره‌گیری استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌ها از چالش‌برانگیزترین مسائل در حوزه پژوهش‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی است. به نظر می‌رسد در ارتباط با کتابخانه‌های دانشگاهی، تنها طراحی و راه‌اندازی یک کتابخانه کارآمد کافی نیست، بلکه لازم است تا مسائل پیش‌رو استفاده‌کنندگان این کتابخانه‌ها نیز مورد مطالعه قرار گیرد. بی‌توجهی به ادراک استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌های دانشگاهی باعث می‌شود تا این مجموعه‌ها به‌آسانی از سوی استفاده‌کننده کنار گذاشته شوند و استفاده‌کننده در راستای رفع نیازهای اطلاعاتی خود از سایر منابع در دسترس استفاده کند یا تغییراتی در رفتار اطلاع‌یابی خود ایجاد نماید (Sami and Pangannaiah, 2006). بررسی ادراک و رفتار اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌ها از کتابخانه‌های دانشگاهی نه‌تنها می‌تواند زمینه بررسی عوامل مؤثر بر ادراک آن‌ها را توجیه کند بلکه با شناسایی این عناصر می‌توان زمینه حضور و بهره‌گیری مؤثرتر این بخش مهم از استفاده‌کنندگان کتابخانه‌های دانشگاهی را فراهم کرد. به نظر می‌رسد توسعه استفاده اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌ها از کتابخانه‌های دانشگاهی، بر ترغیب و افزایش تمایل به استفاده سایر کاربران کتابخانه‌های دانشگاهی نیز تأثیرگذار باشد. اما پس از تجمیع کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی مشهد در سال ۱۳۹۱ و ارائه اغلب خدمات کتابخانه‌ای توسط کتابخانه مرکزی این دانشگاه، پذیرش آن توسط اعضاء هیأت علمی با چالش‌های زیادی روبه رو شد؛ بنابراین تحقیق حاضر در پی آن است که تا عوامل رفتاری اثرگذار بر استفاده از کتابخانه مرکزی این دانشگاه را مشخص سازد. این مطالعه در پی آن است تا عوامل مؤثر بر رفتار اعضاء هیأت علمی در استفاده از کتابخانه مرکزی این دانشگاه را مشخص سازد. رفتار اعضاء هیأت علمی به‌عنوان استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌های دانشگاهی می‌تواند تحت تأثیر تمایلات، انگیزش‌ها، نگرش‌ها، هنجارها و... باشد. طیف گسترده‌ای از این عوامل، رفتار افراد را در راستای استفاده از کتابخانه‌های دانشگاهی شکل می‌دهد. نظریه‌های بسیاری در زمینه رفتار اطلاع‌یابی در دهه‌های اخیر ارائه شده که هر کدام از دیدگاهی خاص به بررسی چرایی رفتار و ادراک افراد پرداخته‌اند. در این بین می‌توان به مطالعه‌های انجام شده توسط (Davis 1993; Fishbein & Ajzen 1975; Taylor and Todd 1995; Deci and Ryan 2000; Triandis 1980; Rogers 1983) و... اشاره کرد. پژوهش

حاضر بر پایه نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده «آجزن» به مطالعه و بررسی رفتار اعضاء هیأت علمی در استفاده از خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی می‌پردازد. «استفاده از خدمات کتابخانه» به بهره‌گیری از کلیه خدمات ارائه شده توسط کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد از قبیل: خدمات جست‌وجو، امانت و تمدیدکتاب، پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی و لاتین در دسترس و خدمات رزرو منابع اطلاعاتی، سفارش منابع اطلاعاتی، نشریات چاپی، خدمات مرجع و ... نسبت داده می‌شود. برمبنای نظریه یاد شده، رفتار نتیجه مستقیم قصد است و قصد نیز توسط سه عامل نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده ایجاد می‌شود. هر یک از این عوامل که منجر به ایجاد قصد در افراد می‌شود خود از باورهایی چون باورهای رفتاری، باورهای هنجاری و باورهای کنترل شده ساخته می‌شوند (Taylor & Todd, 1955).

مروری بر نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن

نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده[1] آجزن[2] (۱۹۸۵) با توسعه نظریه رفتار منطقی[3] (۱۹۷۵) شکل گرفت. این نظریه یکی از الگوهای پیش‌بینی کننده قوی در حوزه مدیریت و روانشناسی می‌باشد که برای مطالعه باورها، عقاید، نگرش‌ها، تمایلات رفتاری و رفتار در زمینه‌های مختلف به کار گرفته شده است. طبق نظریه رفتار منطقی درصورتی‌که هنجارهای ذهنی و نگرشی نسبت به فعالیتی مثبت تلقی شود، منجر به تمایل فرد به اجرای رفتاری خاص شده و احتمال انجام رفتار بیشتر در آن زمینه می‌شود. با بسط نظریه رفتار منطقی، مقدمات نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده «آجزن» شکل گرفت. در نظریه جدید، آجزن عنصر جدیدی با عنوان «کنترل رفتاری درک شده[4]» را به‌عنوان تعیین‌کننده تمایلات رفتاری و رفتار استفاده معرفی کرد. این عامل عامل نشان می‌دهد فرد چگونه فشارهای خارجی و داخلی را در رفتار خود ادراک و بر آن پایه اقدام به انجام رفتاری خاص می‌کند (Hernandez and Mazzon, 2007). این الگو شامل اندازه‌گیری غیرمستقیم نگرش‌ها، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده نیز هست (Smarkola, 2008). در این نظریه، رفتار افراد توسط باورهای رفتاری، باورهای هنجاری و باورهای کنترل شده تحت تأثیر قرار می‌گیرد. باورهای رفتاری، نگرش مطلوب یا نامطلوب فرد را نسبت به انجام رفتار خاصی شکل می‌دهد (Mathieson, 1991). این نگرش، باور رفتاری فرد در مورد نتایج آن رفتار است. به نظر می‌رسد در فرایند جذب افراد به انجام یک رفتار مشخص، شناسایی نگرش‌ها و باورهای آن‌ها از اهمیت برخوردار باشد. دارا بودن یک

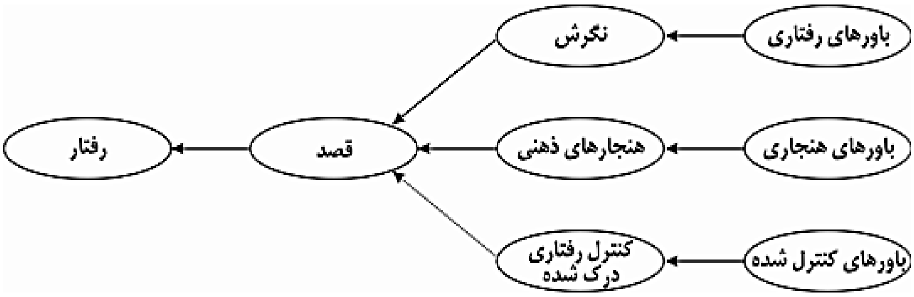
1. Theory of Planned Behavior
2. Ajzen
3. Theory of Reasoned Action
4. Perceived Behavioral Control

نگرش مثبت به یک مسئله اجتماعی و تأیید آن رفتار توسط سایرین می‌تواند به یک رفتار مثبت اجتماعی منجر و یا احتمال تکرار آن رفتار را افزایش دهد. آجزن (۱۹۸۵) بر این باور است که در مراحل تکامل یک رفتار، در ابتدا باورهای رفتاری بر نگرش تأثیر گذاشته و نگرش را شکل می‌دهند و سپس رفتارها و هنجارها شکل می‌گیرد. باورهای هنجاری، درک فرد در مورد رفتار خاصی است که توسط قضاوت سایر افراد تحت تأثیر قرار می‌گیرد. در واقع، باورهای هنجاری منجر به شکل‌گیری هنجارهای ذهنی می‌شود که بیان‌کننده درک فرد از فشارهای اجتماعی یا عقاید دیگران درباره انجام دادن یا انجام ندادن رفتار خاصی است. به عبارت ساده‌تر، هنجارهای ذهنی نوع رفتاری که افراد می‌توانند از دیگران انتظار داشته باشند را نشان می‌دهد. بر این پایه، هنجارهای ذهنی به‌عنوان فشارهای اجتماعی (تأیید یا عدم تأیید رفتار فرد توسط دیگران) تلقی می‌شوند که در درک یک فرد نسبت به یک رفتار تأثیرگذار است (Knabe, 2009). هنجارها، نقش‌های اجتماعی را تعریف و انتظار از نقش را در یک جامعه تعیین می‌کنند و شیوه‌های رفتار مورد انتظار در ایفای نقش‌ها را مشخص می‌سازند. افراد در ایفای نقش خود بر مبنای این هنجارها عمل می‌کنند، زیرا هنجارها فضای ارزشی خاصی را با کارکرد کنترل رفتارها شکل می‌دهند. داورپناه (۱۳۸۳) معتقد است که رفتارها، تحت کنترل ارادی هستند؛ هرفردی در درون خود یک سلسله مراتب از نظام ارزش‌ها به‌وجود آورده است که رفتار فردی او را کنترل می‌کند. ارزش‌ها، هنجارها و الگوها از طریق جامعه‌پذیری، درونی می‌شوند و انگیزش افراد را شکل می‌دهند و بدین طریق امکان کنترل اجتماعی فراهم می‌شود. ارزش‌ها و هنجارها در جامعه علمی، نظم اجتماعی را شکل می‌دهند و رفتار افراد متفاوت را با همدیگر هماهنگ، پیوسته و هم‌جهت می‌سازند. باورهای کنترل شده نیز بیان‌کننده باور فرد درباره وجود عواملی است که ممکن است عملکرد رفتاری را تسهیل یا مانع آن شود و نوعی از کنترل رفتاری درک شده را ایجاد می‌کند. بر این مبنا، کنترل رفتاری درک شده ادراک فرد نسبت به سهولت یا مشکل بودن انجام رفتار خاصی است (Ajzen, 1985). رودز و همکارانش[1] (۲۰۰۴) این وضعیت را به تصور فرد از منابع، مهارت‌ها و فرصت‌ها برای انجام یک رفتار مشخص نسبت می‌دهند. به عبارت دیگر، کنترل رفتاری درک شده تصور فرد از عوامل فردی و موقعیتی است که نحوه عملکرد رفتار را منعکس می‌کند (Grandon, 2005). با توجه به اینکه الگوی مطرح‌شده در نظریه آجزن در پژوهش‌های بسیاری در رابطه با فرایند پیش‌بینی رفتار بکار گرفته شده است و توانسته است در فرایند پیش‌بینی رفتار افراد در محیط‌های

1. Rhodes & et al.

گوناگون قابلیت‌های علمی و نظری خود را نشان دهد، در این پژوهش نیز الگوی مطرح شده در نظریه آجزن به‌عنوان الگوی پژوهش بکار گرفته شده است.

بر این پایه، با در نظر گرفتن موضوع پژوهش می‌توان این‌گونه بیان کرد که اگر اعضاء هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد باورها و نگرش مثبتی نسبت به استفاده از خدمات ارائه شده در کتابخانه مرکزی این دانشگاه داشته باشند و افرادی که از نظر آن‌ها مهم هستند، رفتار آن‌ها را در راستای استفاده از خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی تأیید کنند و باور داشته باشند انجام این رفتار تحت کنترل خود آن‌ها است، به احتمال قصد آن‌ها به استفاده از خدمات ارائه شده در این کتابخانه مرکزی دانشگاهی افزایش یافته و در این رابطه اقدامی عملی را انجام خواهند داد. عناصر الگوی آجزن در نمودار ۱ نشان داده شده است:

نمودار ۱. الگوی رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن (Ajzen, 2006)

پیشینه پژوهش

صرف‌نظر از حوزه‌های موضوعی مورد پژوهش، نظریه و الگوی ارائه شده توسط آجزن (۱۹۸۵) در پژوهش‌های گوناگونی مورد تأیید قرار گرفته است (Sparks, et al; 1995; Harrison et al, 1997). آرمیتاژ و کورنر[1] (Armitage and Conner, 2001) پژوهش‌های قبلی در زمینه نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده را مورد تحلیل قرار دادند. این محققان ۱۸۵ مطالعه‌ای را که به‌صورت مجزا و مستقل انجام شده بود را از طریق فرا تحلیل مورد بررسی قرار دادند. طبق نتایج به‌دست آمده مشخص شد که این نظریه قابلیت پیش‌بینی رفتار را داشته و یافته‌ها، سودمند بودن این نظریه را مورد حمایت قرار داد. در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، در مطالعه انجام شده توسط هوگلند و اولسن[2] (۲۰۰۸) در زمینه تأثیر کتابخانه‌های

1. Armitage and Conner
2. Hoglund and Olsson

دانشگاهی بر روی رفتار اطلاع‌یابی اعضاء هیأت علمی سه دانشگاه سوئد، مشخص شد بیشتر جامعه پژوهش بجای استفاده از کتابخانه‌های دانشگاهی، تمایل بسیاری به بهره‌گیری از موتورهای جستجو و منابع الکترونیکی در دسترس دارند. در چنین وضعیتی، افراد کمترین ارتباط را با کتابخانه‌های دانشگاهی برقرار کرده و دانش اندکی در رابطه با توانمندی‌های کتابداران دارند. از جمله نتایج مهم این پژوهش تأکید بر حضور کتابداران در فضای خارج از کتابخانه‌های دانشگاهی و توسعه این باور رفتاری است که استفاده از کتابخانه‌های دانشگاهی همانند بهره‌گیری از موتورهای جستجو آسان است. کلوباس و کلاید[1] (۲۰۱۰) در پژوهشی با به‌کارگیری نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده به بررسی رفتار اعضاء هیأت علمی کتابداری و پژوهشگران دانشگاهی در این حوزه پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که نگرش و تمایل به نشر در اعضاء هیأت علمی با رتبه‌های گوناگون (استاد، دانشیار و استادیار) مشابه است. افزون بر این، نتایج پژوهش نشان داد که سایر افراد در مقایسه با افراد دارای رتبه استادی، تحت تأثیر باورها و کنترل رفتاری درک شده بوده و از اعتماد به نفس کمتری در زمینه توانمندی نشر در حوزه مورد مطالعه برخوردارند. با این حال، به استثنای اعضاء هیأت علمی دارای رتبه استادی، سایر پژوهشگران و اعضاء هیأت علمی بیان کردند که تحت تأثیر باورها و هنجارهای ذهنی بوده و تشویق پیشگامان و سایر همکاران، تأثیر اجتماعی مهمی بر روی رفتارهای پژوهشی و انتشاراتی آن‌ها ایفا می‌کند. در حوزه‌های موضوعی دیگر، پژوهش‌های بسیاری نشان داده است که نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده در مقایسه با نظریه‌های مشابه، از کارآیی بیشتری در پیش بینی تمایل‌های رفتاری فرد برخوردار است (Hansen and et al.,2004; Kang and et al., 2006; Wang et al., 2007) مطالعه‌های انجام شده داخلی مرتبط با رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی نیز در این زمینه بیشتر به طرح نظریه‌ها پرداخته و پژوهش‌های محدود تجربی در این حوزه‌ها انجام شده است (شیخ شعاعی و علومی، ۱۳۸۶؛ کفاشان، ۱۳۸۹؛ لگزیان و دیگران، ۱۳۹۲).

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های زیر در راستای تعیین میزان تأثیر عوامل مؤثر بر ادراک اعضاء هیأت علمی از خدمات ارائه شده کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد مطرح می‌شود:

۱. باورهای رفتاری به‌صورت مستقیم و معناداری بر نگرش فرد به استفاده از کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد تأثیرگذار است.

1. Klobas and Clyde

۲. باورهای هنجاری به‌صورت مستقیم و معناداری بر هنجارهای ذهنی فرد به استفاده از کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد تأثیرگذار است.

۳. باورهای کنترل شده به‌صورت مستقیم و معناداری بر کنترل رفتاری فرد به استفاده از کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد تأثیرگذار است.

۴. نگرش به‌صورت مستقیم و معناداری بر قصد فرد به استفاده از کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد تأثیرگذاراست.

۵. هنجارهای ذهنی به‌صورت مستقیم و معناداری بر قصد فرد به استفاده از کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد تأثیرگذار است.

۶. کنترل رفتاری درک شده به‌صورت مستقیم و معناداری بر قصد فرد به استفاده از کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد تأثیرگذار است.

۷. قصد به‌صورت مستقیم و معناداری بر رفتار فرد در استفاده از کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد تأثیرگذار است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی و از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها «توصیفی- پیمایشی» است. در راستای آزمون فرضیه‌ها و بررسی رابطه میان متغیرهای مطرح شده در الگوی آجزن، از آمارهای مناسب توصیفی و استنباطی استفاده شد. تحلیل داده‌های پژوهش نیز با استفاده از نرم‌افزار لیزرل انجام شد. جامعه آماری پژوهش کلیه اعضاء هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد بود. بر پایه آمار به‌دست آمده از مرکز آموزش دانشگاه فردوسی مشهد، تعداد اعضاء هیأت علمی این دانشگاه ۸۰۱ نفر بود. برای تعیین نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد. به این ترتیب که پرسشنامه‌ها در هر دانشکده بین اعضاء هیأت علمی توزیع و تعیین حجم نمونه بر پایه جدول کرجسی و مورگان انجام شد. مطابق جدول،حجم نمونه نباید کمتر از۲۶۰ نفر باشد. برای دستیابی به حداقل نمونه،۳۲۰ عدد پرسشنامه در دانشکده‌ها توزیع شد که ۲۷۸ پرسشنامه مبنای تحلیل داده‌ها قرار گرفت.

روش گردآوری داده‌ها

برای گردآوری داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و پرسشنامه استفاده شد. در روش کتابخانه‌ای، اطلاعات سودمندی از طریق مطالعه و بررسی مقاله‌ها، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مانند آن، به‌دست آمد. با

استفاده از این یافته‌ها، پرسشنامه پژوهش تدوین شد. این پرسشنامه از ۵۶ سؤال و سه بخش تشکیل شده بود. بخش اول با نه سؤال، به مشخصات فردی پاسخ‌دهنده، میزان استفاده و آگاهی از خدمات کتابخانه مرکزی اختصاص داشت. بخش دوم حاوی ۴۳ سؤال بود که به ارزیابی نظر پاسخگویان در خصوص متغیرهای الگو می‌پرداخت و بخش سوم، حاوی چهار سؤال در خصوص میزان استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد بود. برای سنجش روایی پرسشنامه از روایی صوری و محتوایی استفاده شد. از آنجایی که معیارهای مورد استفاده در پرسشنامه از مبانی نظری و پژوهش‌های گذشته استخراج شده بود و افراد مطلع و خبرگان، سؤال‌های پرسشنامه را از نظر کمیت و کیفیت تأیید کرده بودند، پرسشنامه دارای روایی محتوا بود. از طرف دیگر، دارای روایی ظاهری بود، زیرا افراد مطلع و خبرگان بر توانمندی سنجش ابزار اندازه‌گیری از جهت ظاهری مانند روشن و بدون ابهام بودنِ سؤالات صحه گذاشته بودند. برای پایایی پرسشنامه با اجرای پیش‌آزمون در مورد ۳۰ آزمودنی، شاخص ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۹۲ درصد محاسبه شد. ضریب آلفای کرونباخ هیچ‌یک از عوامل تحقیق، کمتر از ۷۵ درصد نبود.

تحلیل داده‌ها و شاخص‌های آماری متغیرهای تحقیق

میانگین سنی آزمودنی‌ها ۴۴ سال بود. ۸۸ درصد آزمودنی‌ها مرد و ۱۲ درصد را زنان تشکیل داده بودند. از این تعداد ۶۱ درصد دارای رتبه استادیار، ۲۴ درصد دارای رتبه دانشیار و ۱۵ درصد دارای رتبه استاد بودند. اطلاعات توصیفی مربوط به میزان استفاده نمونه پژوهش از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه قبل و بعد از فرایند تجمیع کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی مشهد در جدول ۱ نشان داده شده است:

جدول ۱. اطلاعات توصیفی مربوط به میزان استفاده اعضاء هیأت علمی از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد (n=۲۷۸)

میزان استفاده از خدمات کتابخانه‌های دانشگاه قبل و بعد از تجمیع در قالب کتابخانه مرکزی دانشگاه	قبل از تجمیع کتابخانه‌ها		بعد از تجمیع کتابخانه‌ها	
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
هر ۳ تا ۶ ماه یک‌بار	۸۱	۲۹	۱۹۵	۷۰
ماهی یک‌بار	۸۱	۲۹	۴۷	۱۷
هفته‌ای یک‌بار	۵۲	۱۹	۱۷	۶
بیش از یک‌بار در هفته	۳۹	۱۴	۱۱	۴
داده‌های گم	۲۵	۹	۸	۳

بر پایه اطلاعات به‌دست آمده از جدول ۱، میزان مراجعه به کتابخانه‌های دانشگاه فردوسی مشهد قبل از فرایند تجمیع به مراتب بیشتر از میزان مراجعه و استفاده از خدمات کتابخانه‌های دانشگاه بعد از فرایند تجمیع در قالب کتابخانه مرکزی این دانشگاه می‌باشد. دلایل متعددی از قبیل بعد مسافت کتابخانه مرکزی از دانشکده‌ها و عدم امکان دسترسی سریع و آسان به منابع اطلاعاتی مورد نیاز، عدم آگاهی از خدمات ارائه شده در کتابخانه، استفاده از سایر ابزارهای اطلاعاتی مانند موتورهای جستجو به‌منظور تأمین نیازهای اطلاعاتی و ... می‌تواند از جمله دلایل این کاهش مراجعه محسوب شود. این وضعیت با نتایج به‌دست آمده از پژوهش قاسمی تیتکانلو (۱۳۸۹) که به مطالعه تأثیر دو عامل فاصله مکانی و میزان آگاهی از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد پرداخته بود، همخوانی دارد. بر پایه تحلیل داده‌های به‌دست آمده از پرسشنامه پژوهش، **۵۹** درصد از نمونه پژوهش، اطلاعات اندکی از خدمات ارائه شده در کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد دارند. **۳۹** درصد از نمونه پژوهش نیز از خدمات الکترونیکی ارائه شده در این کتابخانه دانشگاهی بی‌اطلاع هستند. همچنین، بیش از **۵۲** درصد از نمونه پژوهش به‌منظور تأمین نیازهای اطلاعاتی خود، بجای بهره‌برداری از امکانات کتابخانه مرکزی دانشگاه از سایر منابع الکترونیکی و موتورهای جستجو استفاده می‌کنند. این نتیجه با یافته‌های پژوهش هوگلند و اولسن (۲۰۰۸) همخوانی دارد.

قبل از بررسی الگو و فرضیه‌ها لازم است تا میانگین، انحراف معیار، واریانس و همبستگی عوامل تحقیق موردتوجه قرار گیرد (جدول ۲).

جدول ۲: شاخص‌های آماری عوامل تحقیق

عوامل تحقیق	میانگین	انحراف معیار	واریانس
باورهای رفتاری	۲/۹۸	۰/۵۷	۰/۳۳
باورهای هنجاری	۲/۷۵	۰/۸۲	۰/۶۹
باورهای کنترل شده	۲/۷۱	۰/۶۴	۰/۴۱
نگرش	۲/۹۸	۰/۸۵	۰/۷۲
هنجارهای ذهنی	۲/۸۲	۰/۹۴	۰/۸۸
کنترل رفتار	۳/۰۶	۰/۷۷	۰/۵۹
قصد	۳/۲۴	۰/۹۶	۰/۹۱
رفتار	۳/۴۳	۰/۸۴	۰/۷۰

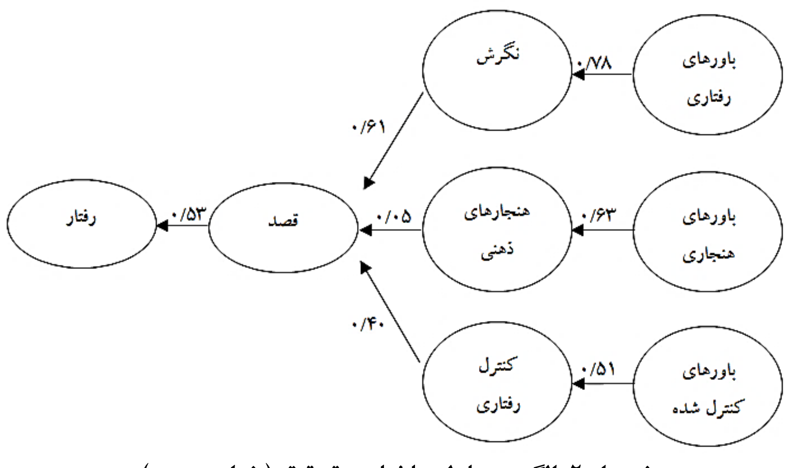
در جدول ۳ نتایج تحلیل همبستگی نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تمامی عوامل تحقیق با یکدیگر همبستگی معناداری دارند

جدول ۳. نتایج به‌دست آمده از تحلیل همبستگی عوامل تحقیق

عوامل تحقیق	باورهای رفتاری	باورهای هنجاری	باورهای کنترل شده	نگرش	هنجارهای ذهنی	کنترل رفتاری	قصد	رفتار
باورهای رفتاری	۱	۰/۵۴۱	۰/۵۹۵	۰/۵۳۱	۰/۵۳۷	۰/۶۰۲	۰/۵۴۸	۰/۴۴۸
باورهای هنجاری	۰/۵۴۱	۱	۰/۵۸۴	۰/۴۸۶	۰/۵۴۹	۰/۴۶۹	۰/۵۲۱	۰/۵۲۲
باورهای کنترل شده	۰/۵۹۵	۰/۵۸۴	۱	۰/۵۳۸	۰/۴۸۱	۰/۴۳۰	۰/۵۵۵	۰/۵۹۱
نگرش	۰/۵۳۱	۰/۴۸۶	۰/۵۳۸	۱	۰/۷۲۳	۰/۵۷۱	۰/۷۵۳	۰/۵۷۰
هنجارهای ذهنی	۰/۵۳۷	۰/۵۴۹	۰/۴۸۱	۰/۷۲۳	۱	۰/۶۱۶	۰/۶۳۱	۰/۴۸۶
کنترل رفتاری	۰/۶۰۲	۰/۴۶۹	۰/۴۳۰	۰/۵۷۱	۰/۶۱۶	۱	۰/۶۵۵	۰/۴۵۷
قصد	۰/۵۴۸	۰/۵۲۱	۰/۵۵۵	۰/۷۵۳	۰/۶۳۱	۰/۶۵۵	۱	۰/۵۹۹
رفتار	۰/۴۴۸	۰/۵۲۲	۰/۵۹۱	۰/۵۷۰	۰/۴۸۶	۰/۴۵۷	۰/۵۹۹	۱

نتایج آزمون الگوی رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن

به‌منظور پیش‌بینی دقیق عامل وابسته از طریق بررسی تأثیر همه عوامل مؤثر و همچنین برازش الگو، از نرم‌افزار لیزرل نسخه ۸/۵ استفاده شد. روابط فرضی بین عوامل مورد مطالعه درون یک الگوی ساختاری خطی در نمودار ۲ نشان داده شده است.

نمودار ۲. الگوی معادله ساختاری تحقیق (ضرایب مسیر)

اغلب برای بررسی برازش الگو از شاخص‌های مطلق برازش (مانند مجذورکای (χ^2)، مجذور کای به درجه آزادی (χ^2/df)، GFI، AGFI، RMSEA) استفاده می‌کنند. شاخص کای دو به درجه آزادی فاقد یک معیار ثابت برای یک الگو قابل‌قبول است. اما مقادیر کمتر از ۲/۵ دلالت بر برازش خوب الگو دارد . مقدار برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) برای الگوهایی که برازندگی بسیار خوبی داشته باشند، کوچک‌تر ۰/۰۵ است. الگوهایی که RMSEA آن‌ها بین ۰/۰۵ و ۰/۰۸ باشد، برازش خوبی با داده‌ها دارند. اما الگوهایی که RMSEA آن‌ها بیشتر از ۰/۱۰ باشد، برازش ضعیفی دارند. شاخص برازندگی (GFI) و شاخص تعدیل شده برازندگی (AGFI) در دامنه بین صفر تا یک قرار دارند و ضرایبی که بالاتر از ۰/۹ باشند قابل‌قبول هستند. در جدول ۴ مقادیر شاخص‌های برازندگی الگو آورده شده است (هومن، ۱۳۹۰).

جدول ۴. شاخص‌های برازندگی الگوی اولیه تحقیق

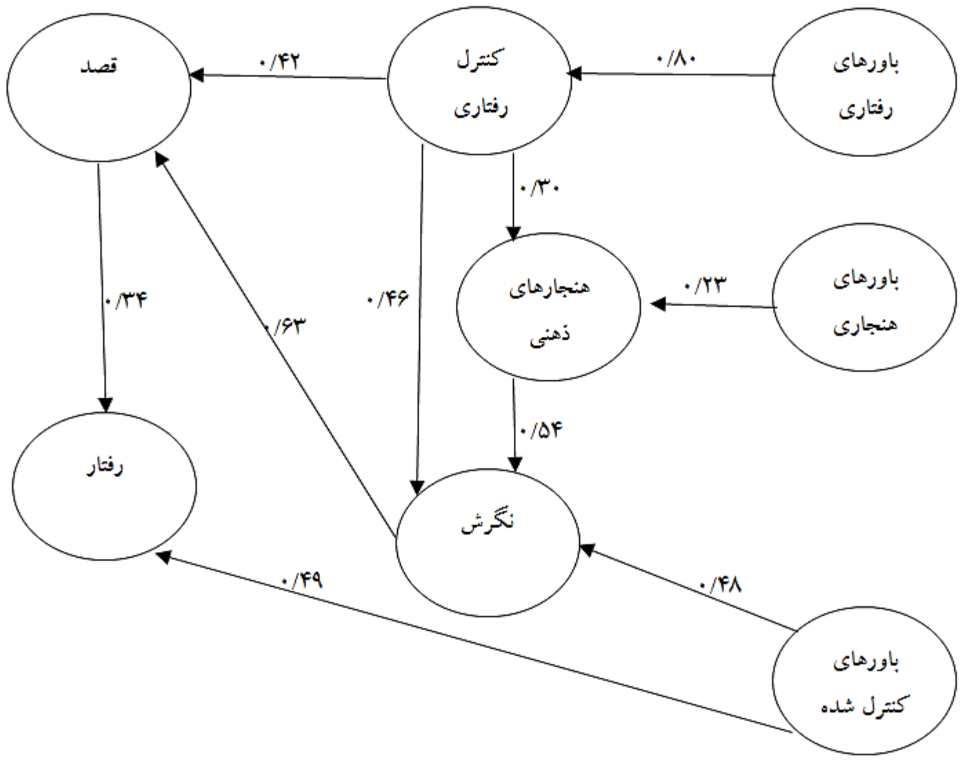
عامل	مقدار به‌دست آمده	مقدار قابل‌قبول	نتیجه
شاخص کای‌دو بر درجه آزادی	۸/۷	کوچک‌تر از ۲/۵	برازش ضعیف
RMSEA	۰/۲۴	کوچک‌تر از ۰/۰۸	برازش ضعیف
GFI	۰/۷۸	بزرگ‌تر از ۰/۹۰	برازش ضعیف
AGFI	۰/۵۶	بزرگ‌تر از ۰/۹۰	برازش ضعیف

بر پایه این برونداد، آزمون دقیق مجذور کای الگوی موردنظر را رد می‌کند. افزون بر این، با توجه به مقدار به‌دست آمده از شاخص RMSEA که بزرگ‌تر از مقدار توصیه شده ۰/۰۸ است، نتیجه گرفته می شود که درجه تقریب در جامعه بسیار بزرگ است، بنابراین بایستی الگوی موردنظر رد شود. ابتدا مسیر هنجارهای ذهنی به قصد که معنادار نبود حذف و سپس به‌منظور تعیین منبع اصلی عدم برازش الگو، از شاخص‌های تعدیل استفاده شد. شاخص‌های تعدیل نشان داد که یک رابطه معنادار بین باورهای رفتاری به کنترل رفتاری و روابط معناداری بین باورهای کنترل شده با نگرش و رفتار و روابط معناداری بین کنترل رفتاری با نگرش و هنجار ذهنی و همچنین یک رابطه بین هنجار ذهنی با نگرش وجود دارد. با آزاد شدن این مسیرها، روابط بین باورهای کنترل شده و کنترل رفتاری و هنجار ذهنی با قصد بی‌معنا و حذف شدند. شاخص‌های برازش نیکویی الگوی نهایی در جدول ۵ آورده شده است.

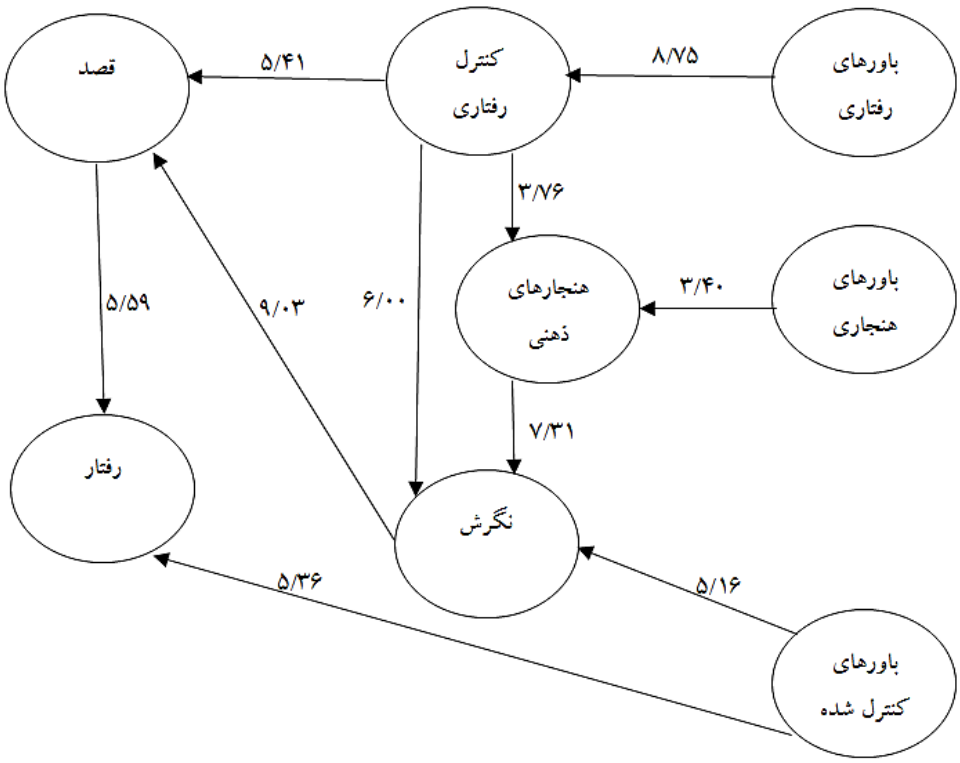
جدول ۵. شاخص‌های برازندگی الگوی نهایی

عامل	مقدار به‌دست آمده	مقدار قابل‌قبول	نتیجه
شاخص کای‌دو بر درجه آزادی	۱/۸	کوچک‌تر از ۲/۵	قابل‌قبول
RMSEA	۰/۰۷	کوچک‌تر از ۰/۰۸	قابل‌قبول
GFI	۰/۹۶	بزرگ‌تر از ۰/۹۰	قابل‌قبول
AGFI	۰/۹۰	بزرگ‌تر از ۰/۹۰	قابل‌قبول

الگوی نهایی نشان داد که باورهای کنترل شده به‌صورت مستقیم با ضریب تأثیر ۰/۴۹ بر رفتار تأثیر گذاشته است. قصد نیز با ضریب ۰/۳۴ بر رفتار تأثیرگذار بوده است. دو متغیر نگرش و کنترل رفتاری به ترتیب با ضریب‌های ۰/۶۳ و ۰/۴۲ بر قصد تأثیر گذاشته‌اند. باورهای کنترل شده با ضریب ۰/۴۸ بر نگرش و باورهای رفتاری با ضریب ۰/۸۰ بر کنترل رفتاری تأثیر گذاشته است.

نمودار ۳. الگوی نهایی معادله ساختاری تحقیق (ضرایب مسیر)

نمودار ۴. الگوی نهایی معادله ساختاری تحقیق (مقدار t)

نتیجه

هدف این مطالعه، بررسی ادراک اعضاء هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد از خدمات ارائه شده توسط کتابخانه مرکزی این دانشگاه بر پایه نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن بود. نتایج به‌دست آمده از تحلیل داده‌ها نشان داد که از هفت فرضیه اصلی تحقیق، چهار فرضیه مورد تأیید قرار گرفته است: باورهای هنجاری بر هنجارهای ذهنی، نگرش بر قصد، کنترل رفتاری درک شده بر قصد و قصد بر رفتار تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارد (فرضیه‌های ۲، ۴، ۶، ۷). اما چهار فرضیه دیگر پژوهش مورد تأیید قرار نگرفت (فرضیه‌های ۱، ۳، ۵، ۸). در این پژوهش اثر باورهای رفتاری بر نگرش فرد به استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد موردتوجه قرار گرفت (فرضیه ۱). نتایج پژوهش نشان داد که باورهای رفتاری به‌صورت غیرمستقیم از طریق کنترل رفتاری بر نگرش فرد به استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی

این دانشگاه تأثیر دارد. به بیانی دیگر، عقاید در مورد عواقب احتمالی رفتار، باعث ایجاد نگرش مطلوب یا نامطلوب نسبت به رفتار می‌شود. در واقع، اعضاء هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد اعتقاد دارند که استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی این دانشگاه نه‌تنها می‌تواند باعث سرعت بخشیدن به فعالیت‌های علمی آن‌ها و تعامل بیشتر با کتابداران شاغل در این کتابخانه شود بلکه می‌تواند منجر به ایجاد عادت‌های صحیح جستجوی اطلاعات در منابع علمی و لذت‌بخش‌تر شدن فرایندهای پژوهشی آن‌ها شود. همچنین، اثر باورهای هنجاری بر هنجارهای ذهنی فرد در استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی این دانشگاه مورد بررسی قرار گفت (فرضیه ۲). بدین معنی که آیا درک افراد از فشار اجتماعی، باعث ایجاد هنجار ذهنی در جهت بروز یک رفتار می‌شود یا خیر؟ الگوی نهایی تحقیق نشان داد که این اثر وجود دارد. همکاران و دانشجویان اعضاء هیأت علمی انتظار دارند که آن‌ها از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه بهره‌برداری کرده و دانشگاه نیز از این فرایند حمایت کند. در این پژوهش، اگرچه که ارتباط مستقیم باورهای کنترل شده با کنترل رفتاری درک شده مورد تأیید قرار نگرفت (فرضیه ۳)، لیکن نتایج تحلیل مسیر نشان‌دهنده تأثیر مستقیم و معنی‌دار باورهای کنترل شده بر نگرش و رفتار فرد به استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه موردنظر شد. این به آن معنی است که ارتباط معنی‌داری بین میزان آگاهی اعضاء هیأت علمی از خدمات ارائه شده در کتابخانه مرکزی دانشگاه، به‌کارگیری روش‌های متنوع اطلاع‌رسانی از سوی کتابخانه مرکزی و نگرش فرد به استفاده و در نهایت اقدام عملی در این راستا وجود دارد. نتایج پژوهش حاکی از این بود که نگرش مطلوب یا نامطلوب فرد به استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه بر قصد استفاده از این خدمات اثر دارد (فرضیه ۴). این نتیجه با نتایج پژوهش‌های بامبرگ و همکاران[1] (۲۰۰۳)، هو و همکاران[2] (۱۹۹۹) و ماتیسون[3] (۱۹۹۱) همخوانی دارد. بر این پایه، اگر کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد سعی کند فرایند استفاده از خدمات این کتابخانه را به فرایندی لذت‌بخش تبدیل کند و امکانات لازم را به‌گونه‌ای فراهم آورد که انگیزه استفاده‌کنندگان از کتابخانه بیشتر شود، اعضاء هیأت علمی این دانشگاه برنامه‌ریزی و تلاش خواهند کرد تا به‌طور مستمر از خدمات این کتابخانه استفاده کنند. افزون بر این، نتایج پژوهش نشان داد که اگرچه هنجارهای ذهنی به‌صورت مستقیم بر قصد فرد به استفاده از خدمات تأثیر ندارد (فرضیه ۵) لیکن به‌صورت غیرمستقیم از طریق نگرش بر قصد اثر می‌گذارد. در این مطالعه، تأثیر کنترل رفتاری درک شده بر قصد مورد بررسی قرار گرفت (فرضیه ۶).

1. Bamberg & et al.
2. Hu & et al.
3. Mathieson

همان‌طور که الگوی نهایی تحقیق نشان داد، کنترل رفتاری درک شده نه‌تنها به‌صورت مستقیم بر قصد تأثیر می‌گذارد بلکه به‌صورت غیرمستقیم نیز از طریق نگرش بر قصد تأثیر می‌گذارد. این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های پیشین همخوانی دارد (Condiotte and Lichtenstein, 1981; Lipkus et al., 1999; Wang et al., 2007; Chang et al., 2009). همچنین، قصد استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه بر رفتار استفاده از آن تأثیر دارد (فرضیه ۷)، به‌گونه‌ای که برنامه‌ریزی برای استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی، تصمیم به استفاده مستمر از خدمات آن و توصیه دیگران به استفاده از این خدمات باعث خواهد شد تا افراد در فعالیت‌های پژوهشی و علمی خود از این خدمات بیشتر استفاده کنند. این یافته با نتایج پژوهش‌های پیشین (Godin and Kok, 1996; Armitage and Conner, 2001; Wilkinson and Abraham, 2004; Harakeh et al., 2004) مطابقت دارد.

همچنین، فراتر از الگوی آجزن روابط دیگری نیز در این پژوهش شناسایی شد. تحلیل داده‌ها نشان داد که کنترل رفتاری و هنجارهای ذهنی بر نگرش فرد به استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد تأثیر دارد. طبق نتایج پژوهش، اگر اعضاء هیأت علمی به اثرگذار بودن استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی این دانشگاه در پیشرفت و موفقیت علمی خود اعتقاد داشته و آن را مفید و ارزشمند بدانند، به میزان زیادی احتمال دارد که در راستای استفاده مستمر از این خدمات تلاش کنند. همسو با پژوهش لگزیان و همکارانش (۱۳۹۲)، این پژوهش نیز نقش نگرش و اهمیت آن در شکل‌دهی به رفتار را برجسته کرد. در الگوی آجزن، تنها باورهای رفتاری بر روی نگرش تأثیر می‌گذارند حال آنکه در این پژوهش نه‌تنها باورهای رفتاری به‌صورت غیرمستقیم بر نگرش فرد نسبت به استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد تأثیرگذار است بلکه کنترل رفتاری، باورهای کنترل شده و هنجارهای ذهنی نیز به‌طور مستقیم بر نگرش فرد نسبت به استفاده از خدمات این کتابخانه مرکزی دانشگاهی تأثیرگذار است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت نگرش به‌عنوان یک متغیر مهم در تصمیم‌گیری اعضاء هیأت علمی ایفای نقش می‌کند و برای تغییر رفتار باید نگرش را تغییر داد و شاید بهترین گزینه تغییر رفتار آن‌ها، تغییر نگرش باشد. از این‌رو، مدیران پژوهشی این دانشگاه و مسئولان کتابخانه مرکزی آن در صورتی که بخواهند کتابخانه مرکزی سهم بیشتری از ارائه خدمات علمی در درون دانشگاه را به‌دست آورد بایستی به نگرش اعضاء هیأت علمی این دانشگاه به خدمات ارائه شده در کتابخانه مرکزی آن توجه کنند. در واقع، رفتار اعضاء هیأت علمی این دانشگاه در استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی آن تابع باورها و هنجارهای آن‌ها، نگرش به خدمات ارائه شده در کتابخانه مرکزی، قصد و رفتار عملی آن‌ها به استفاده از

خدمات این کتابخانه است. مدیران کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد باید تلاش کنند تا با استفاده از ابزارهای مختلف بازاریابی نسبت به تغییر نگرش اعضاء هیأت علمی و ایجاد یک تصویر ذهنی مطلوب از خدمات کتابخانه مرکزی این دانشگاه اقدام کنند.

همسو با پژوهش‌های پیشین (لگزیان و دیگران، ۱۳۹۲)، نگرش نیز به‌صورت غیرمستقیم از طریق قصد بر رفتار استفاده‌کننده تأثیر می‌گذارد. یافته دیگر پژوهش، تأثیر مستقیم و معنی‌دار باورهای کنترل شده بر رفتار استفاده از خدمات این کتابخانه مرکزی دانشگاهی است. این تأثیر، در الگوی آجزن دیده نشده بود. بر مبنای نتایج پژوهش، استفاده مستمر و مداوم اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌ها از خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی مسئله‌ای است که با رفتار آن‌ها ارتباط معنی‌داری دارد. هر رفتاری همانند استفاده از خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی می‌تواند در پیوند با عوامل مشخصی باشد. بر این پایه، رفتار و ادراک اعضاء هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد در استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی این دانشگاه، معلول عوامل خاصی است. رفتار آن‌ها بر پایه باورها، هنجارها و نگرش آن‌ها شکل می‌گیرد و هر تغییری در رفتار آن‌ها مستلزم تغییر در نگرش آن‌ها نیز می‌باشد. بنابراین، اگر واکنش اعضاء هیأت علمی نسبت به استفاده از خدمات کتابخانه مرکزی دانشگاه مطابق با نگرش آن‌ها تغییر کند آنگاه تمایل آن‌ها به استفاده بیشتر از خدمات کتابخانه مرکزی افزایش خواهد یافت. به نظر می‌رسد توسعه تقویت‌کننده‌های مثبت[1] از سوی کتابخانه مرکزی این دانشگاه برای تغییر نگرش فعلی اعضاء هیأت علمی آن باید قوی‌تر از تقویت‌کننده‌های وضع موجود باشد. برای نمونه، توسعه خدمات آگاهی‌رسانی جاری، طراحی روش‌های جذاب اطلاع‌رسانی، توسعه کارگاه‌های آموزشی ویژه اعضاء هیأت علمی، برگزاری نمایشگاه‌های متنوع، به‌روزرسانی خدمات کتابخانه همگام با پیشرفت‌های نوین فناورانه، برگزاری نمایشگاه‌های درون دانشکده‌ای، ارتباط مستمر با اعضاء هیأت علمی دانشگاه و ... بتواند به‌عنوان محرک‌ها و تقویت‌کننده‌های مثبت نگرشی ایفای نقش کند.

کتابنامه

داورپناه، محمدرضا (۱۳۸۳). پارادایم و بازیابی اطلاعات، *فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۷ (۳)، ۲-۱۴.

شیخ شعاعی، فاطمه و طاهره علومی (۱۳۸۶). بررسی عوامل موثر بر پذیرش فناوری اطلاعات توسط کتابداران کتابخانه‌های دانشکده‌های فنی دانشگاههای دولتی شهر تهران. *فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۰ (۳)، ۹-۳۴.

1. Positive Reinforcement

قاسمی تیتکانلو، کبری (۱۳۸۹). *بررسی جایگاه آموزشی و پژوهشی کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد و سنجش تأثیر دو عامل فاصله مکانی و آگاهی بر میزان استفاده دانشجویان از آن کتابخانه*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد.

کفاشان، مجتبی (۱۳۸۹). کاربرد نظریه‌های پذیرش فناوری در ارزیابی فناوری‌های اطلاعاتی کتابخانه‌ها: رویکردی متن پژوهانه. *فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی*، ۱۳ (۴)، ۱۹۳–۲۱۸.

لگزیان، محمد؛ حدادیان، علیرضا، کفاشان، مجتبی و یاسر آسمان دره (۱۳۹۲). بررسی ادراک دانشجویان از خدمات الکترونیکی کتابخانه‌های دانشگاهی: پژوهشی بر مبنای نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۲۹ (۲)، ۳۳۳–۳۵۰.

هومن، حیدر علی (۱۳۹۰). *تحلیل چند متغیره*. تهران: پیک فرهنگ.

Ajzen, I (1985). From intentions to actions: A theory of planned behavior. In J. Kuhl & J. Beckman (Eds.), *Action-control: From cognition to behavior* (pp. 11-39). Heidelberg: Springer.

Armitage, C. J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the theory of planned behaviour: A meta-analytic review. *The British Journal of Social Psychology*, 40, 471–499.

Armitage CJ, Conner M (2001). Efficacy of the theory of planned behaviour: A meta-analytic review. *British Journal of Social Psychology*. 40(4), 471-99.

Bamberg, S, I. Ajzen, &P. Schmidt (2003).Choice of travel mode in the theory of planned behavior : The roles of past behavior, habit, and reasoned action. *Basic and Applied Social Psychology*, 25, 175-188.

Chang, Kuochung and Chang, Chiao-Chen (2009). Library self-service: Predicting user intentions related to self-issue and return systems. *The Electronic Library*. 27 (6), 938- 949.

Condiotte MM, Lichtenstein E (1981). Self-efficacy and relapse in smoking cessation programs. *Journal of Consulting and Clinical psychology*. 49(5), 648.

Davis, F. D (1993). "User acceptance of information technology: system characteristics, user perceptions and behavioral impacts", *International Journal of Man- Machine Studies*, 38, 475-487.

Deci, E and Ryan, R (2000). The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*. 11 (4), 227–268.

Fishbein, M &Ajzen, I (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Godin G, Kok G (1996). The theory of planned behavior: a review of its applications to health-related behaviors. *American journal of health promotion*. 11 (2), 87-98.

Grandon, E. E (2005). *Extension and Validation of the Theory of Planned Behavior: The Case of Electronic Commerce Adoption in Small and Medium Sized Businesses in Chile*, PhD Dissertation, Department of Management in the Graduate School,

Southern Illinois University Carbondale. Available at: http://proquest.umi.com/login.

Hansen, T; Jensen, J. M and Solgaard, H. S (2004)."Predicting online grocery buying intention: a comparison of the theory of reasoned action and the theory of planned behavior", *Journal of Information Management*, 24, 539-550.

Harakeh Z, Scholte R, Vermulst A, de Vries H ,Engels R.(2004). Parental factors and adolescents' smoking behavior: An extension of the theory of planned behavior. *Preventive medicine* , 39(5), 951-61.

Harrison, D., Mykytyn, P, Riemenschneider, C. (1997) Executive decisions about adoption of information technology in small business: theory and empirical tests. *Information Systems Research*, (8)2. 171-195.

Hernandez, J. M. C and Mazzon, J.A (2007).Adoption of internet banking: proposition and implementation of an integrated methodology approach. *International Journal of Bank Marketing,* 25(2), 72-88.

Hoglund, l and Olsson, P (2008).The Impact on University Libraries of Changes in Information Behavior Among Academic Researchers: A Multiple Case Study.*The Journal of Academic Librarianship*, 34 (1), 52-59.

Hu, P. J; Chan, Y. K; Sheng, L. R and Tam, K. Y (1999). Examining the technology acceptance model usingphysician acceptance of telemedicine technology. *Journal of Management Information Systems* , 16 (2), 91–112.

Kang, H; Hahn, M; Fortin, D. R; Hyun, Y. J and Eom, Y. (2006)."Effects of perceived behavioral control on the consumer usage intention of e-coupons", *Psychology & Marketing*, 23 (10), 841-864.

Klobas, J. E and Clyde, L. A (2010). Beliefs, attitudes and perceptions about research and practice in a professional field. *Library & Information Science Research*. 32 (4), 237-245.

Knabe, Ann (2009). Applying Ajzen's Theory of Planned Behavior to a Study of Online Course Adoption in Public Relations Education. PhD Dissertation, Marquette University.

Lipkus IM, Lyna PR, Rimer BK (1999). Using tailored interventions to enhance smoking cessation among African-Americans at a community health center. *Nicotine & Tobacco Research*. 1(1),77-85.

Mathieson, K (1991). Predicting user intentions: Comparing the technology acceptance model with theory of planned behavior. *Information Systems Research*, 2 (3):173-191.

Rhodes, R. E, Courneya, K. S, Jones, L. W (2004). Personality and social cognitive influences on exercise behavior: Adding the activity trait to the Theory of planned Behavior. *Psychology of Sport and Exercise*. 5(3), 243-254.

Rogers, E. M (1983). *Diffusion of Innovations*, Free Press, New York, NY. Pp211.

Sami, Lalitha K and Pangannaiah, N. B (2006). ‘‘Techno stress’’: A literature survey on the effect of information technology on library users. *Library Review*. 55 (7), 429-439.

Smarkola, C. (2008). Efficacy of a planned behavior model: Beliefs that contribute to computer usage intentions of student teachers and experienced teachers. *Computers in Human Behavior*, 24 (3), 1196-1215.

Sparks, P., Shepherd, R., and Frewer, L.J. (1995). Assessing and Structuring Attitudes Toward the Use of Gene Technology in Food Production: The Role of Perceived Ethical Obligation. *Basic and Applied Social Psychology*. 16(4), 267-85.

Taylor, S and Todd, P (1995).Understanding Information Technology Usage: A Test of Competing Models. *Information Systems Research*, 6(2), 144-176.

Triandis, H. C (1980)."Beliefs, attitudes and values", University of Nebraska Press, Lincoln, NE, Pp195-295.

Wang, M. S; Chen, C. C; Chang, S. C and Yang, Y. H (2007). "Effects of online shopping attitudes, subjective norm and control beliefs on online shopping intention: a test of the theory of planned behavior", *International Journal of Management*, 24 (2), 296-302.

Wilkinson D, Abraham C (2004). Constructing an integrated model of the antecedents of adolescent smoking. *British Journal of Health Psychology*. 9(3), 315-33.